

Alıştırmalardan Etkinliklere: Eğitimdeki Gelişmeler

Firdevs GÜNEŞ*

Öz

Öğrenme etkinlikleri öğrenme sürecini kolaylaştırmak için öğretilen konuyla ilgili verilen ek çalışmalardır. Bunlar tarihsel süreç içerisinde alıştırma, ödev, etkinlik, görev, performans ödevi, atölye, proje gibi türlerle karşımıza çıkmaktadır. Bunların uygulanması eğitim yaklaşımlarına göre değişmektedir. Davranışçı yaklaşımda konuları iyi öğretmek için alıştırma, yapılandırıcı yaklaşımda ise etkinlik verilmektedir. Alıştırmanın amacı öğretilen konuların sürekli tekrar edilerek pekiştirilmesini sağlamaktır. Etkinlikte ise öğrencilerin keşfederek, istekli ve aktif öğrenmeleri amaçlanmaktadır. Öğrencilerin işbirliği içinde çeşitli etkinlikler yapmaları öğrenmeyi kolaylaştırmakta, dil, zihinsel ve sosyal becerileri geliştirmektedir. Alıştırmada davranış değiştirme ön plana çıkarken etkinlikler zihne yönelmekte, öğrencinin çeşitli becerilerini geliştirmeye odaklanmaktadır. İyi hazırlanmış etkinlikler öğrencileri, bilgileri araştırmaya, olayları ve olguları anlamaya, düşüncelerini düzenleme ve yapılandırmaya, yani deneyerek ve keşfederek öğrenmeye yönlendirmektedir. Etkinliklerle öğrenme demek keşfederek ve deneyerek öğrenme demektir. Yapılandırıcı yaklaşımın temel öğrenme aracı olan etkinlikler son yıllarda çoğu ülkede uygulanmaktadır. Ülkemizde ise yaklaşık on iki yıldır ilk ve ortaokul ders kitaplarında etkinlik verilmekte, dersler etkinliklerle yürütölmektedir. Ancak ders kitaplarındaki etkinlikler incelendiğinde çoğunun istenilen düzeyde ve nitelikte olmadığı ortaya çıkmaktadır. Bazı etkinliklerin alıştırma mantığı ile hazırlandığı, bazıları ise alıştırma özellikleri taşıdığı görölmektedir. Nitelikli bir eğitim açasından etkinlikleri hazırlama, seçme, uygulama ve değerlendirme çalışmalarına gereken önem verilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Alıştırma, Etkinlik, Ders kitabı

* Prof.Dr., Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Faköltesi, Temel Eğitim Bölümü, firdevs.gunes@mail.com, ORCID ID: 0000-0002-9449-8617

From Exercises to Activities: Educational Developments

Abstract

Learning activities are extra studies about teaching topics to enhance learning process. They have been represented as exercise, homework, activity, performance task, workplace, Project through years. Their applications change based on education approaches. Behaviorist approach focus on exercises. The aim of exercises is to provide enhancement of study topics. Exercise were supported to the students to reinforce study topics and the students were expected to do them regularly in the past. Recently, activities have been focused on by giving by this application. The aims of activity are to provide effective and willingly student learning. In education process, students can develop language, conscious and social skills by making various activities cooperatively. Applied activities are main teaching tools of constructivist approach with the aim of providing student learning effectively, easily and permanently and motivation. While exercises aim to change behaviors, activities face to conscious and develop skills such as language, conscious, social and physical. Activities help students learn knowledge actively and construct them in their minds. Moreover, they direct the students to examine the knowledge, find the meanings of events and phenomena, organize and construct their own thoughts; that is, learning by trying and inventing. Briefly, learning by activities is learning by doing and inventing. Based on this view, various activities have been supported to the students in lesson books by twelve years and they have been applied in teaching. It was observed that the activities in lesson books were not at the expected level and quality at the end of the study. It was determined that while some activities were prepared based on the view of exercises or used instead of them, some of them had the properties of the activities completely.

Keywords: Education, Exercise, Activity, Lesson books

Giriş

Eğitim dünyaya yön veren en önemli güçlerden biridir. Bu güç bireysel, sosyal, ekonomik, kültürel olmak üzere çeşitli alanlarda etkili olmakta ve bireylerin daha nitelikli yetiştirilmesini gerektirmektedir. Bu süreçte okuma, yazma, anlama, düşünme, sorgulama, sorun çözme gibi dil, zihinsel ve sosyal beceriler çok önemli olmaktadır. Ayrıca iletişim kurma, işbirliği yapma, eleştirel düşünme, medya okuryazarlığı, bilgi ve becerileri uygulamaya aktarma, dış dünya ile bütünleşme, sosyal sorumluluk, yenilikçilik ve girişimcilik gibi 21.yüzyılın becerilerine de ağırlık verilmektedir. Bunlar bireyin öğrenmeyi öğrenme, hayat boyu sürdürme, geniş bir dünya görüşü oluşturma ve geleceğine yön verme sürecini etkilemektedir. Bu anlayışla çoğu ülkede nitelikli bir eğitim için yeni yaklaşım ve yöntemler uygulanmaktadır. Bunlardan biri de etkinliklerle etkin öğrenme olmaktadır.

Etkin öğrenme amacıyla derslerde üzerinde çalışılan konuyla ilgili bazı çalışmalar verilmektedir. Bunlara öğrenme etkinlikleri denilmektedir. Öğrenme etkinlikleri tarihsel süreç içerisinde alıştırmaya, ödev, etkinlik, görev, proje gibi adlarla karşımıza çıkmaktadır. Her birinin amacı ve özellikleri farklı olan bu çalışmaların uygulanması eğitim yaklaşımlarına göre değişmektedir. Geleneksel ve davranışçı yaklaşımda alıştırmalara önem verilmiş ve temel öğretim aracı olarak kullanılmıştır. Öğretilen konuları pekiştirmek amacıyla öğrencilere sürekli olarak alıştırmalar verilmiş, bunların düzenli olarak yapılması istenmiştir. Son yıllarda yapılandırmacı yaklaşımla birlikte bu uygulamadan vazgeçilerek etkinliklere odaklanılmıştır. Böylece eğitim alanında etkinliklerle öğrenme anlayışı ön plana çıkmıştır. Günümüzde etkinlikler öğrenci merkezli eğitim, aktif öğrenme, yapılandırmacı ve etkinlik yaklaşımında temel öğrenme aracı olarak uygulanmaktadır.

Etkinliklerle öğrenme anlayışı ülkemizde 2005 yılından bu yana uygulanan ilköğretim programlarında ele alınmıştır. Bu programlarda öğrencilerin dil, zihinsel ve sosyal becerilerini geliştirmek için etkinliklerle öğrenme öngörülmüştür. Bu amaçla öğrenme öğretme sürecinde uygulanacak kazanımlar belirlenmiş ve her kazanıma ilişkin örnek etkinlikler verilmiştir. Ayrıca programlarda etkinliklerin hazırlanması, süresi, uygulanması ve değerlendirilmesine yönelik açıklamalar yapılmıştır. Öğretmenlerin sadece ders kitaplarındaki etkinliklerle sınırlı kalmamaları,

kendilerinin de yeni etkinlikler üretmeleri istenmiştir. Böylece ders kitaplarında çeşitli etkinlikler verilmesine ve eğitim sürecinin etkinliklerle yürütülmesine başlanmıştır.

Ülkemizde yaklaşık on iki yıldır ilk ve ortaokul düzeyindeki derslerde öğrencilere çeşitli etkinlikler verilmekte ve bunların uygulanması istenmektedir. Ancak ders kitaplarında verilen bu etkinlikler incelendiğinde çoğunun istenilen düzeyde ve nitelikte olmadığı görülmektedir. Etkinlik adı altında verilen bazı çalışmaların alıştıırma özelliklerine sahip olduğu, bazılarının alıştıırma ile etkinlik arasında yer aldığı, bazılarının ise niteliğinin düşük olduğu ortaya çıkmaktadır. Etkinliklerin hazırlanmasında yapılandırmacı yaklaşımın temel ilkelerine, öğrencilerin düzey, ilgi ve ihtiyaçlarına dikkat edilmediği anlaşılmaktadır. Ayrıca çoğu etkinliğin tekrar niteliğinde olduğu ve öğrencilerden aynı işlemlerin yapılması istendiği ortaya çıkmaktadır. Kısaca etkinlik geliştirme, hazırlama, seçme, uygulama ve değerlendirme çalışmalarına gereken önemin verilmediği görülmektedir.

Bu makalede alıştıırma ve etkinliklerin özelliklerine dikkat çekmek, aralarındaki farkı göstermek, ders kitaplarında verilen etkinliklerin niteliğini artırmak, öğretmen, yazar ve eğitimcilerin etkinlikleri bilinçli olarak hazırlama, seçme ve uygulamalarına katkı sağlamak amaçlanmıştır. Bu amaçla önce alıştıırma ve etkinliklerin tanımı, temel özellikleri, türleri, benzer ve farklı yönleri üzerinde durulmakta, ardından konuyla ilgili bazı araştırma ve değerlendirmelere yer verilerek çeşitli öneriler getirilmektedir.

Alıştıırma Nedir?

Alıştıırma, eğitim alanında eskiden bu yana uygulanan ve okul materyallerinde yaygın kullanılan öğretim çalışmalarıdır. Sözlüklerde “*Bir beceriyi, bilgiyi kazanmak için yapılan tekrar, temrin, talim, egzersiz, alıştıırma işi*” olarak açıklanmaktadır. Eğitim Terimleri Sözlüğünde “*Üzerinde çalışılmış bir konunun daha iyi anlaşılması amacıyla düzenlenen, karşılığının verilmesi ya da uygulamaya konulması istenilen ödev*” olarak verilmektedir. Kısaca alıştıırma, öğretilenleri tekrar etme, temrin, talim ve egzersiz çalışmaları olmaktadır. Alıştıırmanın amacı öğretilen konuları pekiştirmek ve alışkanlık oluşturmaktır. Etkili bir öğretim amacıyla uygulanmaktadır. Öğretilen bilgi ve davranışları tekrarlama, ezberleme, hatırlama, açıklama, tanımlama, soruları cevaplama, davranışları taklit etme

gibi çalışmaları içermektedir. Alıştırma ile bilgi ve davranışlar otomatik hale gelinceye kadar sürekli tekrar yapılmaktadır (Güneş,2017.a).

Alıştırma davranışçı yaklaşımın temel öğretim aracıdır. Davranışçı yaklaşımla birlikte okullarda uzun yıllar uygulanmıştır. Bilindiği gibi davranışçı yaklaşımın ana amacı öğrencinin davranışlarını değiştirmek, istenilen bilgi ve davranışları öğretmektir. Alıştırmalar bu amacı gerçekleştirmek için hazırlanmış, önceden belirlenen davranışlar uyarıcı tepki bağlamında çeşitli tekrarlarla öğretilmiştir (Bertocchini ve Costanzo, 2014). Öğrenilenleri pekiştirmek için tekrar, taklit ve ezberleme etkili bir yöntem olarak benimsenmiştir. Davranışçı yaklaşımın temsilcisi Skinner'e göre davranışlar uyarıcı- tepki (U-T) ve pekiştirme bağlamında öğretilir. Bunun için sürekli tekrar yapmak, pekiştirmek ve alışkanlık oluşturmak gerekir. Bu anlayıştan hareketle alıştırmaların uygulanmasında Skinner'in öğretim şeması dikkate alınmıştır. Bu şema *Uyarıcı-Tepki-Doğru Cevabı Pekiştirme* şeklinde belirlenmiştir (Avram, 2006).Ancak uygulamada bunların mekanik işlemler olduğu, öğrencileri ezbere ve otomatik tekrara yönettği, dil, zihinsel ve sosyal becerilerin gelişimine fazla katkı sağlamadığı görülmüştür.

Alıştırmanın Özellikleri

Alıştırmayı tanımlayan üç temel özellik vardır. Bir başka ifadeyle alıştırma üç temel bileşenden oluşmaktadır. Bunlar yönerge, içerik ve işlem olarak sıralanmaktadır (Bertocchini ve Costanzo, 2014).

- *Yönerge:* Alıştırmanın başında verilen açıklamalardır. Her alıştırmada bir yönerge verilmektedir. Yönergede emir biçimde kesin ifadeler kullanılmakta ve öğrenciden yapılması istenilenler yazılmaktadır. İlköğretim öğrencilerine yönelik alıştırma yönergelerinde düzeye uygun, açık ve anlaşılır bir dil kullanılmaktadır. Yönergeler “yazınız, tamamlayınız, örnek veriniz” gibi ifadelerle bitmektedir.

- *İçerik:* Alıştırmanın en önemli ve temel kısmını oluşturmaktadır. İçerik bir metinden oluşmakta ve buna dayalı olarak bazı işlemler gerçekleştirilmektedir. Örneğin “Aşağıdaki cümleleri tamamlayınız” yönergesinin altında verilen cümleler içeriği oluşturmaktadır. İçeriğe farklı öğrenme stillerini kolaylaştırmak için resim, şekil, şema gibi görseller de eklenmektedir.

• *İşlem:* Alıştırmanın uygulama kısmını oluşturmada ve öğrenciden istenilenler burada gerçekleştirilmektedir. Bunun için alıştırmaya noktalar, satırlar, çizgiler, boşluk vb. konulmakta, öğrencinin burada işlem yapması istenmektedir. Örneğin kelimeleri tamamlama, cevap yazma, bulmaca gibi işlemlerin yapılacağı yerler gösterilmektedir. Alıştırmanın türüne göre süre, yer, araç gibi durumlar da belirtilmektedir.

Alıştırma Türleri

Eğitim alanında çeşitli türlerde alıştırmalar vardır. Bunlar genellikle alan ve konulara göre gruplandırılmaktadır. Ancak özelliklerine göre gruplama çalışmaları da bulunmaktadır. Örneğin Vigner (1984), Besse ve Porquier (1984) gibi araştırmacılar bazı ölçütler kullanarak alıştırmaları iki grupta toplamaya çalışmıştır. Birinci grupta alıştırmalar işlevine ve dayandığı yönteme göre seçilmiştir. Açıklama, tanımlama, hatırlama, tekrarlama alıştırmaları bu grupta toplanmıştır. Bunlar soru-cevap, kısa konuşma, yazma, tekrarlama, eşleştirme, karşılaştırma alıştırmaları olarak sıralanmıştır. İkinci grupta ise dilbilgisi, cümleleri aktif-pasife çevirme, ekleme, sıralama, yeniden düzenleme, düzeltme alıştırmaları ele alınmıştır. Ayrıca alıştırmaların genel bir değerlendirmesini yapan yazarlar, alıştırmaların benzer mantıkla hazırlandığını, öğrencilere yararı ve katkısının sınırlı olduğunu açıklamışlardır (Besse ve Porquier, 1984; Vigner, 1984).

Alıştırmalar eğitim alanında davranışçı yaklaşımla birlikte uzun yıllar uygulanmıştır. Özellikle okuma, yazma, yabancı dil, resim, el işi gibi derslerin öğretiminde yoğun kullanılmıştır. Bir dönem dil öğretim laboratuvarlarının temel öğretim aracı olmuştur. Ayrıca çoğu derste öğrencilerin bilgi ve davranışlarını değerlendirmek amacıyla kullanılmıştır. Ancak yeni eğitim yaklaşımlarıyla birlikte önemini kaybetmeye başlamıştır. Günümüz araştırmaları derslerde alıştırmaların etkili olmadığını, öğrencilerin dil, zihinsel ve sosyal becerilerini geliştirmede yetersiz kaldığını ortaya çıkarmıştır. Özellikle dil öğretimi derslerinde alıştırmaların öğrencileri ezbere yönelttiğini, alıştırma yerine karşılıklı konuşma, anlama, metindeki sorunları çözüme, proje yapma gibi etkinliklerin verilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Avram, 2006; Oddou, 2017). Ayrıca alıştırmaların öğrenciler için çok anlamlı olmadığı, aktif öğrenme ve yeni bilgiler keşfetmeye katkı sağlamadığı, mekanik ve sıkıcı tekrarların öğrencileri bıktırdığı dile getirilmiştir. Alıştırmalara yönelik bu tür eleştirilerin giderek artması üzerine eğitimciler etkinliklerle ilgilenmeye başlamıştır.

Etkinlik Nedir?

Etkinlik, yeni eğitim yaklaşımlarıyla birlikte gündeme gelen bir kavramdır. Eğitim Terimleri Sözlüğünde “*Çocukların, kendi amaç ve gereksinmelerine uygun geldiği için isteyerek katıldıkları herhangi bir öğrenme durumu.*” Felsefe Terimleri Sözlüğünde “*Eylem gücü, etki gücü, Etkide bulunmak için yapılan atılım*” olarak açıklanmaktadır. Görüldüğü gibi etkinlik kavramı, etkin olma, faaliyet, istekli öğrenme durumu olarak verilmektedir. Etkinliğin amacı öğrencilerin keşfederek, istekli ve aktif öğrenmesi sağlamaktır. Öğrencileri güdüleme, öğrenme sürecini kolaylaştırma, etkili ve kalıcı öğrenme, yaratıcılığı artırma gibi katkılar sağlamaktadır (Güneş,2017,a). Etkinlik bilgileri tekrarlamaya değil anlamaya, keşfetmeye ve uygulamaya yönelik hazırlanmaktadır. Bu nedenle etkinlikte bilgiyi alma, işleme, önbilgilerle yeni bilgiler arasında bağ kurma, anlama, zihinde yapılandırma, uygulamaya aktarma gibi işlemler önemli olmaktadır. Yani etkinlik dil, zihinsel, fiziksel ve sosyal becerileri kullanmayı gerektirmektedir. Etkinliklerle öğrencilerin bu becerileri geliştirilmeye çalışılmaktadır.

Etkinlik yapılandırmacı yaklaşım, öğrenci merkezli eğitim, çoklu zekâ, beceri ve etkinlik yaklaşımı gibi yeni eğitim yaklaşımlarının temel öğrenme aracıdır. Yapılandırmacı yaklaşımda eğitim uygulamaları üç temel ilkeye dayanmaktadır. Bunlar şöyle sıralanmaktadır:

1. Öğrenme sürecinde bilgiler bizzat öğrenci tarafından yapılandırılır. Dışarıdan aktarılan bilgiler aynen alınmaz ve depolanmaz.

2. Öğrenme sorumluluk gerektirir. Öğrenci çeşitli kişiler ve materyallerle etkileşimi sonucu aldığı bilgileri zihinde aktif olarak yapılandırır.

3. Öğrenme sürecinde ortam belirleyici rol oynar. Bu süreçte nitelikli etkinliklerin kullanılması öğrencilerin dil, zihinsel, üst bilişsel, duygusal, sosyal ve psiko-motor işlemlerle becerilerinin geliştirilmesini sağlar (Deschênes vd.,1996).

Yapılandırmacı yaklaşımın temsilcisi Piaget’e göre öğrenme öğrencinin çevresiyle etkileşimi sonucunda gerçekleşir. Bu süreçte öğrenci bilgileri olduğu gibi pasif biçimde alarak zihnine yerleştirmez. Tam tersine öğrenci araştırma, sorgulama, sorun çözme gibi çeşitli etkinliklerle bilgiyi aktif biçimde alır, işler, ön bilgileriyle bağ kurar, kendi yorumlarını katar ve zihnine yerleştirir. Öğrenme öğrencinin aktif çabalarıyla gerçekleşir, kimse

ona öğretmez. Öğrenen öğrencidir. Kimse onun yerini alamaz veya tutamaz. Öğrenme sürecini yönetme ve kontrol etme sorumluluğu öğrenciye aittir (Basque,1999; Güneş,2014; Labédie ve Amossé, 2001). Piaget'in bu anlayışına dayanan etkinlikler öğrencilerin keşfederek aktif öğrenmesini getirmektedir. Bir başka ifadeyle Piaget etkinliklerle bireysel keşfetme üzerinde durmaktadır. Yapılandırmacı yaklaşımın diğer temsilcisi Vygotsky ise öğrenmenin sosyal boyutuna ağırlık vermekte, öğrencilerin etkileşim ve iletişim kurarak öğrenmesi için ortak çalışmalara, birlikte sorun çözme, proje üretme gibi etkinlikleri öngörmektedir. Vygotsky' e göre bilgiyi zihinde yapılandırma sürecinde başkalarıyla iletişim ve etkileşim önemli olmaktadır (Oddou, 2017). Böylece Piaget ile başlayan birey ve etkinlik etkileşimine dayanan ikili öğrenmeden Vygotsky ile birey etkinlik ve diğerleri olmak üzere çoklu öğrenmeye geçilmiştir. Bu durum öğrencilere sadece yazılı etkinliklerin değil ortak yapılacak etkinliklerin de verilmesini getirmektedir.

Aktif öğrenme için etkinliklerle öğrencinin ön bilgileri harekete geçirilmektedir. Öğrencilere sorular sorma, ilgi ve merak uyandırma, düşünme, kavramları açıklama gibi işlemler yapılmaktadır. Öğrencinin ön bilgileri harekete geçirilerek ve zihni aktifleştirilerek yeni bilgiler verilmektedir. Ön bilgilerle yeni bilgiler arasında bağ kurma ve zihinde yapılandırma sürecinde zihnin aktif olması için düşünme, sorgulama, sorun çözme gibi etkinliklere yer verilmektedir.

Etkinlik öğrencilere aktif ve bağımsız öğrenme, kendi kendini güdüleme, yönlendirme, yaratıcılığı artırma fırsatı vermektedir. Etkinliğin nitelikli ve ilgi çekmesi, öğretici rolünün yüksek olması, somut ve gerçek hayattan alınması öğrenme sürecini kolaylaştırmaktadır. Bu tür etkinlikler öğrencilerin bağımsız öğrenme becerilerini geliştirici olmakta, yeni yöntem ve yolları keşfetmelerini sağlamaktadır. Ayrıca öğrencinin etkinlikleri başarıyla yapması, kendine güvenini artırmakta, yeni amaçlara yönelmekte, öğrenmeyi yönetme, sorumlu olma ve öğrenme ritmini belirlemesine katkı sağlamaktadır (Güneş,2017; Pollet, 2015). Bu özellikler nedeniyle etkinlikler son yıllarda eğitiminin çeşitli alanlarında kullanılmaktadır.

Özellik ve Aşamaları

Etkinlik dört temel boyut ile çeşitli özellikleri içermektedir. Bunlar *keşfetme, deneme, yaratıcılık ve öğrenme* olmaktadır. Etkinliğin ilk aşaması *keşfetme* ile başlamaktadır. Etkinlik öğrenci için yeni olmalı, ilk kez karşılaşmalı ve keşfederek öğrenmesine hizmet etmelidir. *Deneme*, etkinliğin

ikinci aşamasıdır. Bu aşamada etkinlikte verilen bilgilerden hareketle öğrenciden bazı işlemler yapması istenmektedir. Düşünme, anlama, araştırma, ilişkilendirme, sorgulama gibi çeşitli zihinsel çabaları gerektiren bu çalışmaları öğrenci deneyerek yapmaktadır. *Yaratıcılık* ise öğrencinin ön bilgileri ile etkinlikte verilen bilgileri birleştirmesi, yeni fikir ve anlamlara ulaşması, bunları uygulaması sonucu oluşmaktadır. Bu aşamaların sonunda etkinliğin amaçladığı *öğrenme* gerçekleşmekte, öğrenci keşfederek, deneyerek ve uygulayarak öğrenmiş olmaktadır.

Etkinliği uygulama aşamaları ise hazırlık, süreç, amaca ulaşma, değerlendirme ve gözden geçirme olarak sıralanmaktadır. Etkinlik hazırlama, geliştirme, uygulama ve değerlendirme sürecinde dikkat edilmesi gereken aşamalar aşağıda sırasıyla açıklanmaktadır (Barnier, 2005; DISCAS, 2005; Güneş,2014).

a)Hazırlık: Yapılandırıcı yaklaşıma göre etkinliğe başlamadan önce öğrencilerin ön bilgilerinin harekete geçirilmesi gerekmektedir. Çünkü yeni bilgiler ön bilgilerin ışığında incelenmekte ve yapılandırılmaktadır. Öğrencileri yeni konuya, yeni işleme zihinsel yönden hazırlamak için çeşitli çalışmalar yapılmalıdır. Örneğin soru sorma, tahmin etme, görselleri inceleme gibi. Etkinliğin başında ön bilgileri harekete geçirmek için içeriği tahmin etme, ilgi çekme, başlık ve görsellere dikkat çekme amacı, süreyi ve gerçekleştirme koşullarını belirtme gibi işlemlere yer verilmektedir.

b)Süreç: Bu aşama etkinliğin ana kısmını oluşturmakta, öğrenme öğretme durumu bu aşamada gerçekleşmektedir. Bunun için süreçleri tanımlama, etkinliğin biçimini açıklama ve etkinliği gerçekleştirme aşamalarını içermektedir. Ayrıca yeni bilgilerin iyi anlaşılması için olayları ve düşünceleri sıralama, sınıflama, tahmin etme, ilişkilendirme, benzer ve farklılıkları bulma, sebep-sonuç ilişkileri kurma, analiz-sentez yapma, özetleme ve değerlendirme gibi işlemler yapılmaktadır. Süreç aşaması giriş, içerik ve işlem olmak üzere üç alt bileşenden oluşmaktadır.

• *Giriş:* Giriş etkinliğin nasıl yapılacağı, etkinlikten beklenen sonuçlar gibi öğrenciye yönelik açıklama ve yönlendirmeleri içermektedir. Bu kısımda kullanılan ifadelerin öğrenci düzeyine uygun, açık ve anlaşılır olmasına dikkat edilmektedir.

• *İçerik:* İçerik etkinliğin temel kısmıdır. Bu kısım metin, görsel, şekil, grafik, şema vb. oluşmakta ve buna dayanarak etkinlik gerçekleştirilmektedir. Örneğin “*Aşağıda Hilmi'nin aile ağacı verilmiştir.*

Metni okuyarak aile ağacında verilen boşlukları doldurunuz. Benzer şekilde aşağıdaki boşluğa kendi aile ağacınızı yapınız. Ailenizin özelliklerini bir paragraf halinde yazınız "açıklaması altında verilen metin, aile ağacı şekli ve resimler içeriği oluşturmaktadır. İçerikte öğrencinin bilgiyi keşfetmesine olanak sağlayan öğelerin ve ipuçlarının olmasına dikkat edilmektedir. Ayrıca öğrenciler gözlem yapma, araştırma gibi ders kitabı dışında başka kaynaklara da yönlendirilmektedir.

• *İşlem:* İşlem etkinliğinin uygulama kısmını oluşturmakta ve bu aşamada öğrenciden okuma, yazma, tamamlama, cevap verme, çözümleme gibi çeşitli işlemleri yapması istenmektedir. Bunun için etkinlikte kutucuklar, satırlar, çizgiler, şekiller, tablolar, grafikler vb. konulmakta, öğrencinin bunlar üzerinde gerekli işlemleri yapması beklenmektedir. Örneğin aile ağacındaki boşluklara ailedeki isimleri yazma gibi. Etkinliğin türüne göre zaman, araç, yer de belirtilmektedir.

c) Amaca ulaşma ve zihinde yapılandırma: Yapılandırıcı yaklaşıma göre yeni bilgilerin anlaşılmasından sonra ön bilgilerle birleştirilerek zihinde yapılandırılması gerekmektedir. Bunun için öğrencilerin öğrendikleri bilgiler, beceriler ve işlemler hakkında bilinçlendirme, somutlaştırma işlemleri yapılmaktadır.

d) Değerlendirme: Öğrencinin bilgiyi anlaması, zihninde yapılandırması ve onu uygulamaya aktardıktan sonra değerlendirmesi gerekmektedir. Bunun için öğrenilenlerin eksik ya da yanlış yönlerini, uygulamadaki durumunu, işlevselliğini, yeni ve farklı durumlara uygulanabilirliğini gözden geçirmedir. Örneğin "Öğrenciler aile ağacındaki bilgileri doğru olarak yazabiliyorlar mı? Aile ağacına bilgileri doğru yerleştirebiliyorlar mı?" gibi sorularla öğrenilenler değerlendirilmektedir. Bazı etkinliklerde "Bu etkinlikten öğrendim" gibi sorularla öğrencinin öz değerlendirme yapması istenmektedir.

e) Gözden geçirme: Bu aşama öğrenilenleri başka alanlara aktarma, transfer etme işlemlerini içermektedir. Öğrencinin kazandığı bilgileri uygulamaya aktarması kalıcı öğrenme için büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle öğrenilenleri uygulama ortamları yaratılmalıdır. Öğrenci bilgi ve becerileri yeni uygulamalarla daha da zenginleştirmelidir.

Etkinlik hazırlama ve uygulama sürecinde bazı temel noktalara dikkat edilmektedir. Bir etkinlikte olması gereken hususlar şöyle sıralanmaktadır.

- Etkinliğin amacı ile kazandırılacak beceri veya kazanım açıklanmalıdır.

- Öğrenci etkinlikte zihinsel ve fiziksel olarak hangi işlemleri yapacaktır?

- Etkinliği yapmak için gerekli süre ne kadardır? Tahmini süre verilmelidir.

- Öğrenci hangi kaynaklardan yararlanacaktır? Metin, resim, video, materyal vb. belirtilmelidir.

- Etkinlik sonuna öğrenci hangi üretimi gerçekleştirecektir?

- Etkinlik sonunda nasıl bir değerlendirme öngörülmektedir? Öz değerlendirme, akran değerlendirmesi, sonuç değerlendirme, genel değerlendirme vb.

- Etkinliğin diğer etkinliklerle bağlantısı nasıl kurulacaktır? Öğrenilenler başka durumlara nasıl aktarılacaktır? Yapılacak diğer çalışmalar belirtilmelidir.

- Öğrenci etkinliği gerçekleştirirken nelere ihtiyaç duyacak veya kimlerden yardım alacaktır? Örneğin öğretmene, aileye, arkadaşına sorma gibi (Contamines,2013).

Türleri

Eğitim alanında uygulanan etkinliklerin çeşitli türleri bulunmaktadır. Bunları özelliklerine göre sınıflandırılmaya çalışılmıştır. Sınıflandırma çalışmaları alanlara, içeriğe ve yönetime göre değişmektedir. Bu konuda Cuq ve Gruca (2005) tarafından sistemli bir çalışma yapılmış, etkinlikler işlevine, eğitsel yönüne, içeriğine, yapısına ve değerlendirme sürecine göre sınıflandırılmıştır. Bunlar kullanılan dilin işlevine göre “alma (dinleme-okuma) veya üretme (konuşma-yazma) etkinlikleri”, eğitsel işlevine göre “keşfetme ve genişletme”, yapısına göre “biçimsel ve tekrarlama”, değerlendirme sürecine göre “sonuç ve öz değerlendirme etkinlikleri” olarak gruplandırılmıştır (Cuq ve Gruca, 2005). Bunların yanında etkinlikler alanlara ve konulara göre dil, matematik, fen etkinlikleri, kişiye göre bireysel ve grup etkinlikleri, sözlü ve yazılı etkinlikler, ders içi ve ders dışı etkinlikler, serbest etkinlikler, bilgisayar etkinlikleri, tematik etkinlikler, yönlendirilmiş etkinlikler, yapılan işlemlere göre tamamlama, doldurma etkinlikleri gibi çeşitli türlere de ayrılmaktadır (Malenfant, 2002).

Eğitsel İşlevleri

Öğrenme etkinliklerinde öğrencilerden çeşitli iş, işlem, çalışma veya görevler yapması istenmektedir. Bunlar sorulara cevap verme, problem çözme, açıklama, karşılaştırma olayları sıralama, benzer veya farklılıkları bulma vb. olmaktadır. Bu işlemler öğrencilerin çeşitli becerileri geliştirmesine katkı sağlamaktadır. Bu yönüyle etkinlikler çeşitli eğitsel işlevleri yerine getirmektedir. Bu işlevler aşağıda sıralanmaktadır.

1) *Bilgilere eşlik eder ve zenginleştirir:* Etkinliklerde verilen metinler bilginin temel kaynağı olmakta ve okuma sürecine yardım etmektedir. Okuma etkinlikleri ise öğrencinin bilgilerini zenginleştirmeye katkı sağlamaktadır.

2) *Bilgileri işlemeye yardım eder:* Etkinlikler çeşitli bilgileri alma, iyi anlama, onları zihinde birleştirme ve yapılandırmaya yardım etmektedir.

3) *Eğitsel ilişkileri güçlendirir:* Etkinlikler öğretmen öğrenci arasındaki iletişim ve etkileşimi geliştirmekte, sınıf içi eğitsel iletişimi güçlendirmektedir.

4) *Düşünce ve eyleme rehberlik eder:* Etkinliklerde verilen metinler öğrencinin düşüncelerine kaynak oluşturmakta, yön vermekte ve istenilen işlemleri yapmak için öğrenciye rehberlik etmektedir.

5) *Motivasyonu artırır:* Etkinlikte verilen işlemler öğrencinin ilgisini çekmekte, öğrenciyi bazı işlemleri yapmaya ve öğrenmeye yönlendirmektedir.

6) *Öğrenmeyi yönetir:* Etkinlikler öğrencileri çeşitli iş, işlem ve eylemleri yapmaya yönlendirmekte, böylece öğrencinin öğrenmesini kolaylaştırmaktadır.

7) *Öğrenmeyi kontrol eder ve değerlendirir:* Etkinlikler öğrenciye kendi ilerlemesini izleme, değerlendirme konusunda katkı sağlamakta aynı zamanda öğretmene de öğrenci gelişimi hakkında bilgi vermektedir (Deschênes vd., 1992; Dessaint, 1995; Landry, 1986).

Öğrenciye Yararları

Etkinlikler öğrencilerin öğrenmesini destekleyen önemli araçlardır. Bu yönüyle derslerde konu ve etkinlikler birbirinden ayrılamayan, tam tersine birbirini tamamlayan çalışmalar olarak ele alınmaktadır (Cuq ve Gruca, 2005). Bu süreçte etkinlikler öğrencilere çeşitli yararlar sağlamaktadır. Bunlar aşağıda sıralanmaktadır.

• *Çalışma planı yapılır.* Etkinliği yapmak için önce bir amaca odaklanılır ve bu amaca ulaşmak için izlenecek aşamalar belirlenir. Ardından öğrenci etkinlikleri bağımsız ve aşamalı olarak gerçekleştirir.

• *Anlamaya odaklanır.* Etkinlik bir amaca ulaşmak için çalışan öğrenciler arasında iletişimi sağlamayı hedefler. Bu süreçte dil bir amaç değil, bir amaca ulaşmak için araç olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle öğrencinin dili, etkinliği ve yapılacak işlemleri iyi anlamasına ağırlık verilmektedir.

• *Bütün dil becerileri kullanılır.* Etkinlikler sözlü veya yazılı dili, konuşma, dinleme, anlama, sözlü veya yazılı üretimleri gerektirmektedir. Böylece aynı anda dilin bütün becerilerini kullanma ve geliştirme fırsatı vermektedir.

• *Bütün zihinsel süreç ve beceriler kullanılır.* Etkinlikleri yaparken düşünme becerileri çok önemli olmaktadır. Öğrencinin bir etkinliği yapmak için gerekli bilgileri toplama, düzenleme, farklı fikirleri değerlendirme, uygun dili seçme gibi işlem ve aşamalar üzerinde düşünmesi gerekmektedir. Bu aşamalarda kullanılan zihinsel işlem, süreç ile beceriler çok çeşitli ve karmaşık olmaktadır. Bu yönüyle etkinlikler çeşitli zihinsel işlem, süreç ve becerilerin geliştirilmesine katkı sağlamaktadır.

• *Bir ürüne ulaşılır.* Etkinlik sonunda somut bir ürüne ulaşılmaktadır. Örneğin sınıftaki arkadaşların kişisel bilgileri, bir şiir, sağlıklı yaşam için broşür hazırlama gibi (Conejo López-Lago, 2006; Güneş, 2017.a).

Alıştırmadan Farkı

Bazı kitaplarda etkinlik ile alıştırmaların birbirine karıştırıldığı görülmektedir. Oysa bunlar amaç, içerik ve süreç yönüyle birbirinden farklıdır. Etkinlik, üzerinde düşünme, araştırma ve zihinsel çaba gerektiren çalışmalardır. Etkinliğin öğrenci için yeni olması, ilk kez karşılaşması, öğrencinin onu gerçekleştirmeye çalışması gerekmektedir. Ayrıca etkinlikler çok çeşitli yapılarda tasarlanabilmektedir (Avram,2006). Oysa alıştırmalar tekrarlama ve öğrenilenleri pekiştirmeye yönelik çalışmalardır. Örneği verilen bir işlemi benzer biçimde tekrarlama ve pekiştirmeye yönelik çalışmalardır. Bu süreçte otomatik tekrarlama öne çıkmakta anlama ikinci planda kalmaktadır. Oysa etkinlikler anlamaya dayalı çalışmalardır.

Alıştırmalar bireyin davranışını değiştirmeyi amaçlarken etkinlikler zihne yönelmekte, öğrencinin dil, zihinsel, sosyal, fiziksel gibi becerilerini

geliştirmeye odaklanmaktadır. Bir başka ifadeyle etkinlikler insan zihnini geliştirmek amacıyla kullanılmaktadır. Bu süreçte önceliği anlama oluşturmaktadır. Etkinlikler öğrencileri, bilgileri araştırma, olayların ve olguların anlamını bulma, kendi düşüncelerini düzenleme ve yapılandırmaya, yani anlayarak, deneyerek ve keşfederek öğrenmeye yönlendirmektedir. Yani etkinliklerle öğrenme, yaparak ve keşfederek öğrenmek demektir (Pourtois ve Desmet, 2002). Bu nedenle derslerde öğrencilerin öğrenme sürecine aktif katılmalarını sağlama, ilgi uyandırma, cesaretlendirme ve keşfederek öğrenmelerine yönelik etkinliklere ağırlık verilmektedir.

Ders kitaplarında verilen alıştırmalar genellikle aynı biçim ve yapıda sunulmaktadır. Oysa etkinlikler farklı biçim ve yapılarda tasarlanabilmektedir. Örneğin etkinliklerde çeşitli tablolar, grafikler, şekiller, haritalar, resimler, çizimler, noktalar, kutucuklar, satırlar renkler vb. kullanılmaktadır. Ayrıca etkinliklerde sadece kâğıt kalemde değil çeşitli maddelerden de yararlanılmaktadır. Böylece etkinlikler öğrencilerin hem görsel hem de içerik olarak dikkatini çekmektedir. Etkinlik ve alıştırma arasındaki bazı farklar aşağıdaki tabloda özet olarak gösterilmiştir.

Etkinlik ve Alıştırma Arasındaki Farklılıklar

	Alıştırma	Etkinlik
Amaç	Bilgi ve davranışları tekrarlama, pekiştirme, alışkanlık oluşturma	Keşfederek öğrenme, dil, zihinsel, fiziksel ve sosyal becerileri geliştirme
Yaklaşım	Davranışçı	Yapılandırmacı, Etkinlik vb.
Öğrenci	Pasif, ezberleyen	Aktif öğrenen
Bilgi	Depolama amaçlı	Kullanma ve uygulama amaçlı
Öğretmenin rolü	Aktarıcı	Rehber
Uygulama süreci	Uyarıcı verme, etki-tepki oluşturma, bilgileri pekiştirme	Ön bilgileri harekete geçirme, yeni bilgileri anlama, zihinde yapılandırma, uygulama
Değerlendirme	Sonuç değerlendirme	Süreç ve sonuç değerlendirme

Ülkemizdeki Uygulamalar

Ülkemizde 2005 yılında geliştirilen ilköğretim programlarında yapılandırmacı ve etkinlik yaklaşımı temel alınmıştır. Bu durum bazı programlarda açıkça belirtilmiştir. Örneğin Türkçe (1-5.Sınıflar) Öğretim Programında “*yapılandırıcı yaklaşımla birlikte çoklu zekâ, beyin temelli öğrenme, öğrenci merkezli eğitim, bireysel farklılıklara duyarlı eğitim, sarmal, tematik ve beceri yaklaşımı gibi çeşitli yaklaşımlarından yararlanılmıştır.*”denilmiştir. İlköğretim programlarında derslerde uygulanacak kazanımlar sıralanmış, her kazanımla ilgili etkinlik verilmiş, öğrencilerin aktif öğrenmelerini sağlamak için bunların nasıl uygulanacağı ve değerlendirileceği açıklanmıştır. Bu anlayış ders kitaplarına da yansıtılmış, kitaplarda çeşitli etkinliklere yer verilmiştir. Ardından 2013 yılında bazı derslerin, 2017 yılında ise bütün ilk ve ortaokul derslerinin programları değiştirilmiştir. 2017 yılı ders programlarında yapılandırmacı ve etkinlik yaklaşımından bahsedilmemiş ancak hazırlanan ders kitaplarında etkinlik vermeye devam edilmiştir. Örneğin 2017-2018 öğretim yılı Türkçe ders ve çalışma kitaplarında öğrenciler çok sayıda etkinlik verilmiştir. Kısaca ülkemizde etkinliklerle etkin öğrenme anlayışı yaklaşık on iki yıldır uygulanmakta, ilk ve ortaöğretim ders kitaplarında çeşitli etkinlikler verilmektedir.

Ders kitaplarında verilen öğrenme etkinlikleri incelendiğinde bunların yapılandırmacı ve etkinlik yaklaşımının eğitimin ilkelerine uygun olmadıkları görülmektedir. Etkinlik adı altında verilen bazı çalışmaların alıştırma özellikleri taşıdığı, bazılarının da niteliğinin düşük olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin Çevik ve Güneş (2017) tarafından 2016-2017 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı ve özel yayın evleri tarafından hazırlanan 5.ve 6.sınıf Türkçe ders kitaplarında verilen toplam 727 etkinlik incelenmiştir. Araştırma sonucunda, etkinliklerin Türkçe dil becerilerini geliştirme açısından istenilen düzeyde ve nitelikte olmadığı görülmüştür. Bazı etkinliklerin alıştırma düzeyinde kaldığı ya da bu amaçla kullanıldığı, bazılarının ise tamamen alıştırma özelliklerine sahip olduğu belirlenmiştir. Etkinliklerde yapılandırıcı ve etkinlik yaklaşımının öğrenme ilkelerine dikkat edilmediği, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulmadığı anlaşılmıştır. Ayrıca etkinliklerin çoğunun birbirine benzediği ve tekrarlandığı saptanmıştır. Dil bilgisi etkinliklerinin ise otomatik tekrarları içerdiği, bazılarının çoktan seçmeli, cümle çevirisi,

tanımlama, eşanlamlıları bulma vb. içerikte hazırlandığı ortaya çıkmıştır. Bu tür etkinliklerin çabuk ezberlendiği ve dil öğrenmeye fazla katkısı olmadığı bilinmesine rağmen yaygın kullanıldığı görülmüştür (Çevik ve Güneş,2017).

Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklere yönelik bir başka araştırmada ise 2016-2017 eğitim öğretim yılında kullanılan 5.sınıf Türkçe ders kitaplarında verilen okuma ve anlama etkinlikleri incelenmiştir. Etkinlikler için çeşitli ölçütlerden oluşan bir değerlendirme ölçeği hazırlanmış ve incelemeler buna göre yapılmıştır. Araştırmada toplam 110 etkinlik amaç, içerik ve nitelik yönüyle değerlendirilmiştir. Araştırma sonunda etkinlik adı altında verilen çalışmaların önemli bir kısmının alıştırmaya olduğu, tekrar ve pekiştirme çalışmalarını içerdiği, geleneksel Türkçe sorularının etkinlik biçiminde verildiği, her temada doğru yanlış ve işaretleme testlerinin olduğu, benzer biçimdeki alıştırmaların tekrarlandığı görülmüştür (Güneş,2017.b). Bu durumun matematik, sosyal bilgiler, fen bilgisi ders kitaplarında da olduğu bilinmektedir.

Sonuç olarak ülkemizde 2005 yılından bu yana ders kitaplarında öğrencilerin dil, zihinsel ve sosyal becerilerini geliştirmek için etkinlikler verilmektedir. Yaklaşık on iki yıldır yürütülen bu uygulamaya rağmen etkinliklerin hâlâ istenilen nitelik ve düzeyde olmadığı görülmektedir. Etkinlik hazırlama, seçme, uygulama ve değerlendirme çalışmalarına yeterince önem verilmediği, bazı çalışmaların alıştırmaya özelliklerine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Oysa etkinlik ve alıştırmaya amacı ile uygulama ilkeleri birbirinden tamamen farklıdır. Alıştırma öğrencilerin davranışını, etkinlik ise zihnini geliştirmeye yöneliktir. Bunların karıştırılması veya birbirinin yerine kullanılması hem bilimsel hem de uygulama açısından önemli sorunlara neden olmakta, öğrenci başarısı ile eğitimin niteliğini olumsuz etkilemektedir. Kısaca etkinlik hazırlama, seçme, uygulama ve değerlendirme çalışmalarına gereken önem verilmeli, ülkemizin geleceğine yön verecek öğrenciler yetiştirilmelidir.

Kaynakça

- Avram,C.(2006). *Les Exercices Structuraux*, les techniques, techniques,dialogos, www.romanice.ase.ro/dialogos/.../09_Avram-Les-exercices.... adresinden erişilmiştir.
- Barnier,G.(2005).*L'approche socio-constructive des apprentissages scolaires*, Psychologie de l'éducation, Thème 2, IUFM d'aix-Marseille.
- Basque, J. (1999). *L'Influence du Béhaviorisme, du Cognitivismisme et du Constructivisme sur le Design Pédagogique*, Actes du XIIe Colloque du CIPTE, Montréal.
- Bertocchini,P. ve Costanzo,E. (2014).*La Notion d'exercice, Le Français Dans le Monde*, 12.12.2016 tarihinde www.fdlm.org adresinden erişilmiştir.
- Besse,H. ve Porquier,R.(1984). *Grammaire et didactique des langues*, Hatier-Credif.
- CECR (2000). *Cadre européen commun de référence pour les langues. Apprendre, enseigner, évaluer*, Division Des Langues Vivantes, Strasbourg: Conseil de l'Europe, Didier.
- Cedlova,M. (2013).*Tâches et activités : au service de l'enseignement-apprentissage en FLE*, Západočeská univerzita v Plzni Fakulta filozofická Plzeň <https://otik.uk.zcu.cz/.../Taches%20et%20activites%20%20a...>adresinden erişilmiştir.
- Conejo López-Lago,E. (2006). Qu'est-ce qu'une tâche ?,Rahmen des Projektes "Español Online" adapté en français par Philippe Liria, 10.11.2016 tarihinde <http://www.difusion.com/uploads/2004/Ideas/Recursos/1246.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Contamines,J.(2013). Guide de conception d'un scénario d'apprentissage,(INF 9013 Les TIC et l'apprentissage en milieu de travail), 23.01.2017 tarihinde <http://www.benhur.teluq.quebec.ca/.../inf9013/.../GuideConceptionSce...> adresinden erişilmiştir.
- Cuq,J.P, ve Gruca,İ.(2005). *Cours de didactique du français langue étrangère et seconde*, Paris:PUG.
- Çevik, A. ve Güneş, F. (2017). Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin incelenmesi, *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(2), 272-286
- Deschênes, A.-J., Bourdages, L., Michaud, B., et Lebel, C. (1992). Les activités d'apprentissage dans des cours conçus pour l'enseignement à distance, *Journal of Distance Education*, VII(1), 53-81.
- Deschênes, A.-J. (1995). *Vers un modèle constructiviste de la production des textes* in J.-Y Boyer, J.-P. Dionne et P. Raymond (dir.). La production de texte ,Montréal: Les éditions Logiques.
- Deschênes, A.-J., Bilodeau, H., Bourdages, L., Dionne, M., Gagné, P., Lebel, C., ve Rada-Donath, A. (1996). Constructivisme et formation à distance. *Distances*. 1(1), 9-25.
- Dessaint, M.-P. (1995). Au coeur de l'apprentissage: les objectifs et les activités. In M.-P. Dessaint (Ed.), *La conception de cours: Guide de planification et de rédaction*, Sainte-Foy, Canada : Presses de l'Université du Québec.
- DİSCAS.(2005). *L'activité d'apprentissage* Les archives de DISCAS, 02.01.2006 tarihinde www.csrn.qc.ca/discas/Apprentissage/activiteApprentissage adresinden erişilmiştir.
- Güneş,F. (2014).*Sınıf yönetimi,yaklaşım ve modeller*, Ankara :Pegem A Yayınları.
- Güneş, F.(2015). *Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller*, Ankara:Pegem A Yayınları.

- Güneş, F.(2017,a). Türkçe öğretiminde etkinlik yaklaşımı, *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, Journal Of Mother Tongue Education ADED-JOMTE, 5 (1): 48-64
- Güneş, F.(2017,b). *Okuma ve anlama etkinliklerinde nitelik sorunu*, I. Uluslararası Sınırsız Eğitim ve Araştırma Sempozyumu (USEAS2017) Tam Metin Bildiri Kitabı, SEAD,24-26 Nisan 2017 Alanya/Antalya E-ISBN 978-605-82661-1-7
- Labédie, G. ve Amossé, G.(2001). Constructivisme ou socio-constructivisme?. Pädagogisches Institut der deutschen Sprachgruppe, Bozen DDEC de Nantes.
- Landry, F. (1986). *Revue de littérature sur le rôle des activités d'apprentissage dans l'enseignement à distance*. Sainte-Foy, QC : Télé-Université.
- Malenfant, N. (2002). *Routines et transitions en services éducatifs*. Québec : Presse de l'Université Laval.
- MEB.Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2005). İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, Ankara: MEB Basımevi.
- Oddou,M.(2017). Théories de l'apprentissage et activités fle, 06.06.2017 tarihinde www.moddou.com/.../theorie-activites-FLE-Marc-Oddou-B... adresinden erişilmiştir.
- Pollet, D.(2015). *Elève : acteur actif de son apprentissage : le triple a gagnant ?* Analyse n°15 FAPEO, Décembre 2015, www.fapeo.be/analyses adresinden erişilmiştir.
- Pourtois, J-P., Desmet, H.(2002). *L'éducation postmoderne*, 3ème Edition,Paris: PUF.
- Vigner, G.(1984).*L'Exercice dans la classe de français*, Paris:Edition Hachette .